

Bijele pruge

Kap. korv. Dušan Vesić, Split

Graden prije 65 godina — Švicarac je oduševljen gostoprimstvom — »Njegoš« je najpoznatiji na pruzi Ploče—Split — 14. septembra 1943. na »Bakeru« je dignuta zastava sa petokrakom.

Plove gotovo bez prestanka: u svim pravcima iz svih luka i do svih otoka. Svojim bijelim siluetama, kreću putnicima i robom, brazdaju Jadransko more od najsjevernijih naših luka do Otranta (i dalje) ili krstare Mediteranom i obilaze velike gradove na obalama Sjeverne Evrope. Njihove neumorne posade imaju pune ruke posla. Kad su u luci, uređuju brod za naredno putovanje. Kad su putnici na brodu, brinu se za njihovu udobnost, pružaju im na daleko poznatu našu pomoračku gostoprимljivost. Njima je posvećen ovaj napis.

BROD STARAC

Ime mu je »Herceg-Novi«. Naslonjen bokom uz obalu kraj Lučke kapetanije, izgleda dremljivo i pomalo oronuo (barem po svojim starim linijama). A ima i zašto. Prošlost mu je burna. Još 1897. godine, u jednom brodogradilištu, na uobičajenoj svečanosti uz razbijenu bocu pjenušavog šampanjca, zaželjeli su mu dugi vijek . . . U ratu — ovom posljednjem — bio je potopljen. A kad su ga naši brodograditelji u prvim poslijeratnim danima izvadili sa morskog dna i rekonstruirali, slovio je kao jedan od boljih. Malo ih je, ostalom tada i bilo . . .

Sa svojih deset čvorova brod »starac« je odvažno držao brze pruge. Onda su, kao pečurke poslije kiše, iz naših brodogradilišta počeli izlaziti novi tipovi brodova (»gradovi«, »pjesnici«, super-moderni: »Jadran«, »Jugoslavija«, »Jedinstvo« . . . i mnogi drugi) kojima on nije mogao da bude više takmac. Morao se »ponirati« sa sudbonom« i preuzeti sporednije pruge: vezao je otoke sa Splitom i danas je znanac mladih i starih u svim onim lukama i lučicama gdje svakodnevno pristaje.

— Samo u jednom danu — kaže njegov zapovjednik, kapetan Mate Staničić — znali bi prevesti po 1.500 putnika i u odlasku i povratku po 25 tona tereta.

Osamnaest članova posade od ranog jutra do kasne večeri bdije nad putnicima i robom.

PRUGA BROJ 108

Nije mnogo mlađi od »Herceg-Novog«. Zove se »Lastovo« a izgrađen je 1918. godine u Malom Lošinj.

Tko je prvih poslijeratnih godina putovao u Zadar, imao je prilike da pri uplovljenju u luku primjeti i njegovu brod-

sku trupinu nagnutu na bok. Ličila je na olupinu. Jedna komisija je ipak bila drugog mišljenja. Ubrzo je došla i ekipa »Brodospasa«, koja ga je izvadila sa morskog dna. Pulsko brodogradilište »Uljanik« dotjeralo ga je 1953. godine za eksploataciju i osposobilo za održavanje naših najboljih jadranskih linija.

Danas »Lastovo« drži putničko-teretnu prugu broj 108 Trst — Kopar — Rijeka — Zadar — Šibenik — Split — Dubrovnik — Kotor — Pirej — Heraklion — Krf.

— Izvolite samo, pogledajte — reče prvi oficir — 500 putnika i oko 400 tona robe . . . svaki dan . . . Odgovornost . . . briga. Redovito bude po koja grupa stranih turista koje sve interesira. To zahtijeva suviše strpljenja i vremena, a toga, vremena, upravo mnogo nemamo. Strpljenje, međutim, nije uvijek dovoljno.

Na brodu se toga dana nalazio i veći broj Švicaraca, turista koji su došli da se dive ljepotama naše obale. Voda grupe, izvjesni Ernst Berč, profesor u ime svih turista prilikom iskrcavanja u Splitu, zapisao je u knjigu zapažanja, između ostalog, i ovo:

»Ja nemam riječi da bih se mogao u ime svoje i svojih kolega dovoljno zahvaliti na sve ono što smo na brodu doživjeli ovih dana. To je, prije svega, dobra posluga, neizmjenjiva gostoljubivost i učtivost, savršena ishrana sa besprijekornim smještajem i niz drugih udobnosti. Hvala vam!«

Komandant broda čuva sva ta pisma zahvale koja svakodnevno stižu, iako turisti nemaju mnogo vremena za usputna zapažanja i izjave.

POD IMENOM SLAVNIH PJESNIKA

Tko ih ne poznaje? Šest potpuno istih brodova sa imenima slavnih pjesnika iz svih naših republika.

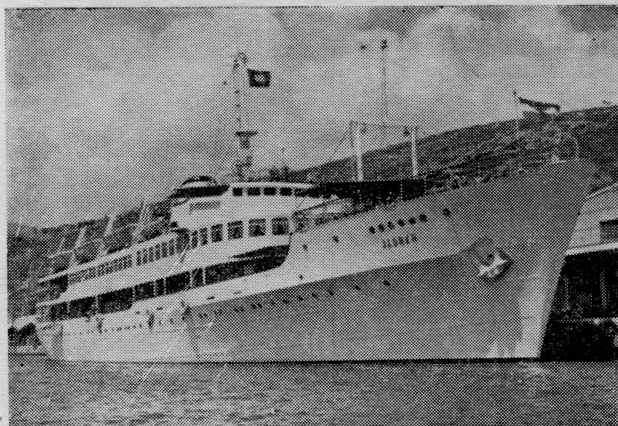
Predstavljamo vam ovom prilikom jednog iz serije — »Njegoša«. Izgrađen je 1952. Elegantno uplovljava u luku iako vidno nagnut na lijevi bok. Nestrpljivi putnici žele da budu što bliže sizu. Jer, mnogi od njih žure na druga prevozna sredstva za odlazak u unutrašnjost zemlje.

Najviše vremena i milja prevalio je na liniji Ploče—Trpanj—Gradac—Makarska—Baška Voda—Split i obratno. Postao je miljenik djece u ovim lukama. Često, kada prugu preuzme »Vladimir Nazor« ili koji drugi iz iste serije, mještani kažu: »Bio sam na Njegošu« jer je on postao u neku ruku pojam za ljude koji putuju na ovoj relaciji.

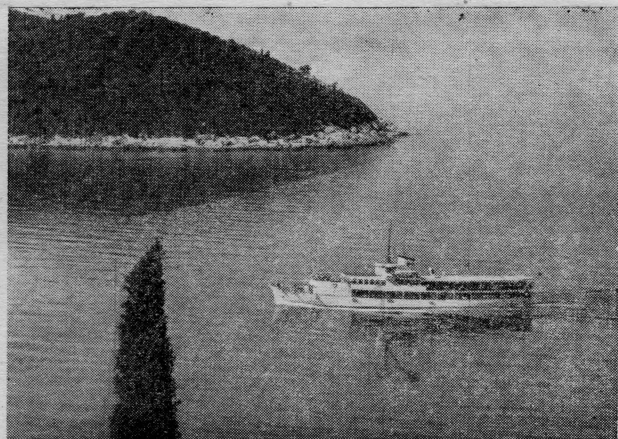
RATNI VETERAN

Leži u luci, na vezu . . . Već pomalo oronuo i starački, ali ponosan, kao lice starog pomorca izbrazdano od mnogih nevera i žarkoga sunca. To je »Bakar«.

— Pogledajte onu zastavicu, tamo, u vitrini — reče mi jedan od brodskih oficira — Na njoj je izvezeno nešto čime

Moderni putnički brod »Jadran«

»Njegoš«, jedan iz serije naših brodova-pjesnika

se ovaj brod diči. Bio je jedan od prvih brodova Mornarice NOVJ u ratu.

Zaista, na ulasku u salon, s desne strane broda, ispod stakla, stoji uokvirena zastava plavo-bijelo-crvene boje s petokrakom u sredini.

»Pobjednik u dvomjesečnom takmičenju 15. II — 5. IV 1944. i od 5. II do 5. IV 1945. — Baza Mornarice NOVJ u Italiji. Odjeljenje za pomorski saobraćaj KJM«.

To je izvezeno na zastavi zlatnim slovima.

U času rasula talijanske vojske ovaj brzi putnički brod nalazio se napušten u splitskoj luci. Naši borci su ga preuzeli 13. septembra 1943. i njegova posada brojila je tada samo 7 odvažnih mornara. Istoga dana potpaljene su vatre, para je dignuta i brod je navečer otplovio na patroliranje.

Sutradan, u zoru, »Bakar«, je uplovio u Bobovište na otoku Braču, gdje su dvije mještanke načinile za parobrod novu zastavu sa petokrakom. Oko 11 časova postrojila se na krmu posada na čelu sa tadanjim komandantom, kapetanom Ivom Šiševićem. Dva mornara, skinutih kapa i ozarena lica, podizali su lagano prvu, novu jugoslavensku zastavu na krmenu koplje.

Od tada, pa do kraja rata parobrod »Bakar« je redovito plovio na pruzi između Visa i oslobođenih otoka za

Bari i Monopoli u Italiji, prevozeći zbijeg, ranjenike, vojsku, hranu i ratni materijal. On je prevezao na naše otoke i Prvu i Drugu prekomorsku brigadu.

Decembra 1943. brod je pretrpio žestok avionski napad. Toga dana, s parobroda »Bakar« bili su iskrcani ranjenici sa Visa, a ukrcani borci Prve prekomorske. No, bombardiranje Barija trajalo je gotovo sat vremena. Potonulo je 18 velikih trgovačkih brodova. Brod je mimo mnogih gorućih lađa, kroz plameno more isplovio iz luke i sa 300 boraca sretno stigao u Hvar. Kad se nakon nekoliko dana ponovo pojavio u Bariju čija je luka i brodovi u njoj još gorjeli, mnogi su bili iznenađeni, jer su mislili da je »Bakar« stradao u samom bombardiranju.

Zbog svega toga njegova posada je ponosna i uvijek spremna da ispriča mnogo sličnih detalja, koje sami nisu preživjeli, ali znaju da putnike njegovo učešće u narodnooslobodilačkoj borbi neizmjereno interesira.

* * *

Ovo su skraćene priče o bijelim brodovima, prugama i njihovim posadama. O svakome bi se moglo mnogo napisati. Svaki od njih ima svoju historiju. Zbog toga smo zapisali samo neke njihove razlike. I samo neke brodove.